

- кадрова – ефективне управління персоналом;
- політико-правова – всебічне правове забезпечення діяльності підприємства;
- інформаційна – ефективне інформаційно-аналітичне забезпечення господарської діяльності підприємства (організації);
- силова – забезпечення фізичної безпеки працівників підприємства (перш за все, керівників) і збереження його майна та ін.

Отже, можна зробити висновок, що для стійкого розвитку підприємства, досягнення їм твердої конкурентної позиції на ринку, необхідно приділяти особливу увагу формуванню і розвитку системи економічної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України : від 16.01.2003 №436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua
2. Жихор О. Б. Економічна безпека : навч. посібник / О. Б. Жихор, Т. М. Куценко. – Харків: ХІБС УБС НБУ, 2013. – 138 с.
3. Жихор О. Б. Економічна безпека: підручник / О. Б. Жихор, О. І. Барановського. – К. : УБС НБУ, 2015. – 467 с.
4. Користін О. Є. Економічна безпека : підручник / О. Є. Користін, О. І. Барановський, Л. В. Герасименко, Л. М. Доля, О. М. Калюк. – К.: Центр учбової використаних джерел, 2010. – 368 с.

УДК 336

*Балачій А.П.,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького*

СУТНІСТЬ І КЛАСИФІКАЦІЯ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ

Банківська діяльність є одним із видів підприємницької діяльності. Відомо, що будь-який вид підприємницької діяльності завжди пов'язаний із ризиками. У банківській справі, як і в інших видах бізнесу, ризик пов'язується, насамперед, з фінансовими втратами, що виникають у разі реалізації певних ризиків [1].

У вітчизняній і зарубіжній літературі зустрічаються різні визначення поняття «банківський ризик». Банківський ризик – це ймовірність виникнення події, яка несприятливо позначиться на прибутку або капіталі комерційного банку [1].

Тобто, банківський ризик – невизначеність щодо майбутніх грошових потоків, можливість втрат або недоотримання доходів у порівнянні з планованими або ймовірність виникнення непередбачених витрат при здійсненні певних банківських операцій, представлена у вартісному вираженні.

Одним з головних елементів у створенні системи управління є класифікація ризиків.

Під класифікацією ризиків розуміється «розподіл ризиків на конкретні групи за певними ознаками для досягнення поставлених цілей»[2].

Науково-обґрунтована класифікація ризику дозволяє чітко визначити місце кожного ризику в їх загальній системі. Вона створює можливості для ефективного застосування відповідних методів, прийомів управління ризиком.

Саме тому варто розглянути систему існуючих банківських ризиків.

Залежно від сфери дії всі банківські ризики можна розподілити на дві великі групи: зовнішні та внутрішні.

До зовнішніх належать ризики, не пов'язані з діяльністю банку чи конкретного клієнта. Мова йде про політичні, соціальні, економічні, географічні та інші ситуації і викликані ними збитки банку і його клієнтів. До економічних зовнішніх ризиків банку, не пов'язаних безпосередньо з його діяльністю, можна віднести: нестійкість валютних курсів; інфляцію; неплатоспроможність чи банкрутство клієнтів банку, відмову його від платежів і несплату боргу в установленій термін; зміну ціни товару після укладання контракту; помилки в документах чи оплаті товарів; зловживання клієнтами або розкрадання ними валютних коштів, виплату за підробленими банкнотами, чеками [2]. Кожен з цих ризиків носить свій характер. Для того, щоб прийняти правильне рішення з метою уникнення ризику, керівництву банку потрібно точно розуміти з яким із видів зовнішнього ризику вони зіткнулися.

Внутрішні ризики – це ризики, що виникають в результаті діяльності самих банків і залежать від проведених ними операцій. Відповідно внутрішні банківські ризики поділяються на ризики в основній і допоміжній діяльності банку [2].

До складу ризиків по основній діяльності входять такі як:

- кредитний ризик;
- валютний ризик;
- процентний ризик;
- ринковий ризик і т. д.

Кредитний ризик виникає у банку внаслідок неплатоспроможності клієнтів, які не можуть вчасно повернути позичені кошти.

Валютний ризик може бути викликаний різким коливанням курсів грошових одиниць. Якщо вартість грошей різко падає, то банк і клієнти зазнають втрат.

Процентний ризик призводить до збитків унаслідок зміни процентних ставок фінансових інструментів кредитної організації.

Ринковий ризик загрожує втратами в ринковій вартості цінних паперів, курсів валют і дорогоцінних металів.

Ризики в допоміжній діяльності банку включають збитки з формування депозитів, ризики банківських зловживань, ризики за позабалансовими операціями, ризики втрати позицій банку на ринку, втрати репутації банку, складу його клієнтів, ризик зниження банківського рейтингу і т.ін. Вони відрізняються від ризиків з основної діяльності банку тим, що найчастіше мають лише умовну, непрямую оцінку і виражаються у втраченій вигоді [2].

Відповідно до цього ризики поділяються:

- пов’язані з активами (кредитні, валютні, ринкові, розрахункові, лізингові, факторингові, касові, ризик по кореспондентському рахунку, по фінансуванню й інвестуванню й ін.);
- пов’язані з пасивами банку (ризики по вкладних і інших депозитних операціях, по притягнутих міжбанківських кредитах);

- пов'язані з якістю управління банком своїми активами і пасивами (процентний ризик, ризик незбалансованої ліквідності, неплатоспроможності, ризики структури капіталу, недостатності капіталу банку);

- пов'язані з ризиком реалізації фінансових послуг (операційні, технологічні ризики, ризики інновацій, стратегічні ризики, бухгалтерські, адміністративні, ризики зловживань, безпеки) [3].

Існує інша класифікація банківських ризиків. За характером обліку банківські ризики поділяються на:

- ризики з балансових операцій;
- ризики із забалансових операцій.

Як відомо кредитний ризик, що виникає щодо балансових операцій, поширюється і на позабалансові операції, наприклад, це можливо при банкрутстві підприємства. Важливим є правильний облік ступеня можливих втрат від однієї і тієї ж діяльності, що проходить одночасно як за балансовими, так і позабалансових рахунках.

За можливостями і методам управління ризику бувають так само двох видів:

- відкриті;
- закриті.

Відкриті ризики не підлягають регулюванню. Закриті ризики можуть регулюватися за допомогою проведення політики диверсифікації, тобто шляхом широкого перерозподілу кредитів в дрібних сумах, наданих великій кількості клієнтів при збереженні загального обсягу операцій банку; введення депозитних сертифікатів; страхування кредитів і депозитів та ін [2].

За методами розрахунку ризик може бути:

- комплексний;
- позиційний.

Комплексний ризик включає оцінку і прогнозування величини ризику банку і дотримання економічних нормативів банківської ліквідності. Позиційний ризик – це ризик окремої банківської позиції [2].

Отже, дослідивши сутність поняття «банківський ризик» та проаналізувавши класифікацію банківських ризиків, можна зробити висновок, що банківська діяльність неминуче пов'язана із ризиками. Вивчення ризиків у банківській діяльності та впровадження конкретних методик і способів управління ризиками сприятиме ефективному функціонуванню вітчизняних банків та всієї банківської системи в цілому.

Список використаних джерел:

- 1.Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку : підручник. / Л. О. Примостка. – К. : КНЕУ, 2004. – 468 с.
- 2.Кириченко О. А. Банківський менеджмент : навчальний посібник. / О. А. Кириченко, І. В. Гіленко, С. В. Сиротян. К. : Знання-Прес, 2002. – 438 с.
- 3.Кравчук Г. В. Теоретичні засади ризикології діяльності комерційних банків : вісник. / Г. В. Кравчук, О. В. Галіч. – Чернігів : Чернігівський державний технологічний університет, 2013. – № 4. – С. 352-359.

УДК 631

*Беляєв В.В.,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ОПЕРАТИВНОГО АНАЛІЗУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

На сучасному етапі розвитку ринкової економіки України постає питання в управлінні підприємствами. Отже, необхідно зрозуміти поняття і суть оперативного аналізу.

Аналіз – це процес розумового або фактичного розкладання цілого на складові частини. Щодо економічного аналізу, то це означає виокремлення певних показників господарської діяльності із загальноприйнятих складових з метою їх вивчення [1, с. 7].

Оперативний економічний аналіз застосовується у забезпеченні управління своєчасною корисною інформацією про певні зміни в економічній ситуації. Причинами цієї зміни виступають:

Список використаних джерел:

1. Економічний аналіз: навч. посібник / [М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатов]; за ред. М.Г. Чумаченка. – К. : КНЕУ, 2009. – 540 с.
2. Економічний аналіз : підручник / Є.В. Мних. К. : Знання, 2011. — 630 с.
3. Оперативний економічний аналіз: сутність, переваги та недоліки: стаття/ Демиденко С.Л. – Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Ужгород.: Гельветика, 2017. – Вип. 13. Ч.1. – С. 91-94
4. Оперативний аналіз виробничої діяльності підприємств: навч. посібник/ Заїка С.О. – Х.: Міськдрук, 2010. – 113 с.

УДК 338. 24

*Бурлай М. П.,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ: СУТНІСТЬ, ФОРМИ, МЕЖІ

В економічній теорії термін «економічний процес» не має однозначного визначення. Процес (від лат. processus - просування) - 1) послідовна зміна явищ, станів у розвитку чого-небудь; 2) сукупність послідовних дій для досягнення будь-якої мети, результату [2]. В контексті теми дослідження економічні процеси – це процеси взаємин людей з природою та друг з другом в рамках виготовлення продуктів (матеріальних благ, послуг) для задоволення своїх потреб. Економічні процеси охоплюють процеси виробництва, розподілу, обміну та споживання продуктів, а також відносини між суб'єктами економічної діяльності. Вони є наповненням фаз руху продукту і економічних відносин в процесах відтворення суспільного виробництва, економічної системи. Таким чином, економічні процеси стають предметом дослідження і об'єктом регулювання.

В рамках ринкової економіки класичного типу, тобто економіки вільної конкуренції, економічні процеси здійснюються в ринкових формах. Головною формою господарських зв'язків, механізмом регулювання та відтворення економічної системи виступає ринок - сфера обміну продуктів як товарів. На даному етапі держава не втручається в економічні процеси виробництва та економічні відносини між суб'єктами ринкових відносин. Господарські зв'язки,

економічні відносини встановлюються на підставі цінового механізму. Рух цін навколо вартості товарів дозволяє достатньо чітко оцінити ефективність економічної діяльності суб'єктів господарювання, їх майбутнє та ввести корективи у розподіл виробничих ресурсів, визначаючи тим самим логіку подальших відтворювальних процесів, розвиток економічної системи.

Необхідно підкреслити, що в умовах ринкової економіки вільної конкуренції ціновий механізм, тобто закон вартості, у своїй дії на рівні ринку праці має відмінності. За своєю сутністю ринок праці є ринком недосконалої конкуренції, він є асиметричним. Домінуючі позиції на ринку праці займають підприємці як власники засобів виробництва. Це стало основою встановлення цін на робочу силу нижче за її вартість, як правило, і спотворило умови до розвитку революційних робітничих рухів, діяльності профспілок, виникненню робітничих та комуністичних партій. Також треба відмітити, що занижена ціна на робочу силу об'єктивно вела до підриву відтворення якості праці, розвитку трудового потенціалу. Наприкінці XIX ст. відносини з приводу послуг праці стали об'єктом державного регулювання: трудове право було виокремлено в самостійну галузь права, була легалізована діяльність профспілок, законодавчо вирішені питання тривалості робочого дня, відпусток й т.д. (фабричне законодавство). Важливу роль у формуванні трудових відносин стало грати колективно-договірне право[3].

З розвитком промислових корпорацій і перетворенням їх в первинну структурну ланку економіки втручання держави в регулювання економічних процесів поширилося. Антимонопольне регулювання стало невід'ємною рисою функціонування та розвитку економіки. Як стала система державне регулювання склалася вже після II світової війни під дією як внутрішніх причин, так і зовнішніх факторів, серед яких – формування світової системи соціалізму, криза світової системи колоніалізму, її розпад та утворення молодих незалежних держав.

Державне регулювання економіки (ДРЕ) представляє собою систему механізмів, норм, законів адміністративного і економічного характеру,

націлених на досягнення в країні соціальної стабільності, злагоди і економічного зростання. ДРЕ має об'єктивний характер. Ним знімаються гальма в розвитку продуктивних сил, забезпечується реалізація принципів соціальної держави. Державне регулювання економіки відображає процес перетворення держави в елемент базису, становлення держави в якості суб'єкта економічних, ринкових відносин. ДРЕ в своїй сутності представляє собою систему відносин перш за все між бюрократією, підприємцями і носіями трудового потенціалу.

Носієм державних функцій виступає бюрократія. Як показує досвід різних країн, в прийнятті своїх рішень вона може керуватися суспільними інтересами, своїми власними (інтересами окремих підгруп бюрократії), інтересами, що в різній пропорції включають власні і суспільні інтереси. Підвищення орієнтації бюрократії на вирішення завдань, що відображають суспільні інтереси, інтереси соціально-економічного розвитку країни пов'язані з інституціоналізацією ДРЕ, бюрократії, її діяльності. Важливу роль в підвищенні ефективності діяльності бюрократичного апарату сьогодні відіграють адміністративні реформи, які впроваджують економічний підхід до організації діяльності бюрократичного апарату держави, прийняття рішень щодо державного регулювання економіки на підставі критерію: витрати – результати.

На сучасному етапі ринкової трансформації економіки перед українським суспільством стоїть завдання перепроєктування інституту бюрократії за законами демократичних суспільств, підпорядкування діяльності бюрократії інтересам соціально-економічного прогресу країни, соціуму.

Список використаних джерел:

1. Новіков О.Є. Специфіка державного та ринкового регулювання національної економіки України. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/.../178.pdf>
2. Процесс. Национальная философская энциклопедия. - [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://terme.ru/termin/process.html>.
3. Чернявська Є.І. Реструктуризація підприємства в умовах трансформаційної економіки : монографія / Є. І. Чернявська. - Луганськ : Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2004. - 264 с.